

Monsanto i Burkina Faso – bedrag og modstand

- fra nr. 160, foråret 2018, af kvartalsblad fra asbl' Autre Terre, Belgien
- af Benoît Naveau, programleder i Vestafrika
- oversat af Tina Jonstrup Larsen
- noter ved forfatter, oversætter og redaktion.

Efter snart 10 år med bomuldsdyrkning med GMO² i Burkina Faso, måtte Monsanto brat stoppe produktionen som følge af generel utilfredshed og fald i indkomsterne. En lille historie om bedrag og modstand, der fortjener, at vi opholder os ved den et øjeblik.

I begyndelsen

Historien om bomuld i Burkina Faso stammer ikke fra i går. Den burkinske bomuldsproduktion har længe været kendt for sin kvalitet, i en sådan grad at Burkina Faso ofte har været den største bomuldsproducent, foran Mali og Benin.

Monsantos entré i Burkina Faso rejser flere aspekter, som man kender fra spændingsfilm.

I begyndelsen af 00'erne blev Burkina Faso af FN anklaget for at være centrum for våben- og diamanthandel med Sierra Leone og Angola, der på det tidspunkt var ramt af en våbenembargo.

Som bytte for diamanter og med Charles Taylors støtte (Taylor var præsident i Liberia), fodrede Blaise Compaoré (den daværende præsident i Burkina Faso) borgerkrigene i Sierra Leone og Angola med alle slags våben, men også med lejesoldater³. Han fik et plettet ry.

På dette tidspunkt foreslog USA Blaise Compaoré at rehabilitere hans land på den internationale scene i bytte for en lille tjeneste for et amerikansk firma: Monsanto.

Således lancerede Monsanto sine første forsøg på GMO-bomuld i allerstørste hemmelighed i 2001.

Man skulle vente til 2003, før forsøgene blev offentliggjort og en første skandale udbrød: Der var ingen legal ramme omkring disse initiativer, og den burkinske befolkning var ikke blevet informeret herom.

Det handlede imidlertid om to klart vedtagne forpligtelser i de internationale konventioner, der indrammer brugen af GMO⁴. Det var først i 2006, at Burkina Faso begyndte at følge lovgivningen på området.

Den første officielle "bt"⁵-bomuldshøst fandt sted i 2008, og i 2009 var der allerede dyrket 130.000 hektar bomuld. Frø, pesticider⁶ og herbicider⁷ leveres i kredit fra bomuldsvirksomhederne til bønderne.

Efter høsten tilbagebetaler virksomhederne sig selv og udbetaler et evt. overskud til bønderne (hvis høsten mislykkes, står bonden i gæld til bomuldsselskabet) Denne proces bliver hurtigt til en ond cirkel for bønderne.

¹ Association sans but lucratif: non-profit forening.

² GMO: Genetisk modificeret organisme.

³ http://liberation.fr/planete/2001/01/05/le-burkina-faso-accuse-par-l-onu-de-traffic-d-armes_350068

⁴ Ifølge konventionen om biologisk mangfoldighed i 1992 og Cartagena-protokollen om biosikkerhed i 2000 bør lande, der påbegynder forsøg på GMO-kultur,

udvikle en specifik lovramme og informere befolkningen, hvilket ikke var tilfældet i Burkina Faso.

⁵ "BT" refererer til et giftstof, Bacillus thuringiensis, som eliminerer den rosa orm, der er et ekstremt skadeligt og udbredt skadedyr (www.lemonde.fr).

⁶ Sprøjtemidler.

⁷ Ukrudtsmidler.

Burkina Faso vil ikke have Monsanto
(foto: Autre Terre)

Desillusionering

Selv om bomuldsselskaberne i første omgang var glade, blev alle hurtigt skuffede. Mens selskaberne pralede af en stigning af udbyttet og især af et lavere forbrug af pesticider (faktisk producerer "bt"-bomuld selv sit eget pesticid), kunne bønderne konstatere et fald i udbyttet på omkring 7 pct.⁸

Med hensyn til Round Up⁹ forholder det sig sådan, at selv hvis man spreder mindre af det ud i starten, er forekomsten af larver, som er resistente overfor "bt"-bomuld, med til at øge brugen af Round Up' en.

Derudover anvender mange bønder pesticider beregnet til bomuld i deres majslandbrug, hvilket får katastrofale følger for deres helbred.

Et andet stort problem er prisen for GMO-frø, der er ti gange så høj som prisen for almindelige frø.

Frygten for klimaforandringer får regelmæssigt bønderne til at så flere gange, hvilket er et mindre onde, når frøene er næsten gratis, men en katastrofe, når det koster ca. 45 euro at så en hektar. Og værst af alt: Bt-bomuldsfibre er meget kortere end den traditionelle burkinske bomuld, hvorfor værdien afskrives på markedet og udbyttet svinder ind.

(fortsættes side 14)

⁸ COPAGEN, *Bt-bomuld og os: sandheden om vores marker*, marts 2017, s. 4.

⁹ Verdens mest anvendte ukrudtsmiddel.

Monsanto i Burkina Faso – bedrag og modstand

(fortsat fra side 13)

Modstanden organiseres

Inden for Burkina Fasos foreningsverden tog det ikke lang tid, før modstanden blev organiseret. I 2004 blev Koalitionen for Beskyttelse af den Afrikanske Genetiske Arv (COPAGEN) grundlagt som en platform for forhandlinger om spørgsmål vedrørende privatisering af genetiske ressourcer og spørgsmålet om fødevarerens sikkerhed i afrikanske lande¹⁰

Takket være sit netværk udfordrer COPAGEN politikere og advarer dem tidligt mod farerne ved denne produktion. I 2007 organiserede de en karavane gennem hele Vestafrika for at øge bevidstheden om farerne ved GMO'er. Som følge af regeringens beslutning om at tillade markafgrøder på 15.000 hektarer indvender COPAGEN:

*"[Vi] udtrykker vores stærkeste protest over for den måde, hvorpå bt-bomuld er blevet indført i Burkina Faso, i strid med de internationale forpligtelser, som vores land har accepteret [...]. [Vi] forkaster regeringens ensidige beslutning om at engagere sig i indenlandsk produktion af bt-bomuld over et område på 15.000 ha i år."*¹¹

Borgerpresset styrkes nu, mens sektorens dårlige resultater viser sig. Blaise Compaorés afgang i oktober 2014, oven på det folkelige pres, ender med at åbne døren for mere grundlæggende reformer.

I marts 2015 oprettes CCAE, Borgernes Arbejdsgruppe for Landbrugsproduktion, der et par måneder senere (23. maj 2015) organiserer en stor anti-GMO-march. 1500 burkinske borgere går på gaden, støttet af en parallel march i Rennes, Frankrig.

Trykket stiger på Monsanto i det øjeblik, hvor Burkina Fasos mangeårige hersker falder, og bomuldsindtægterne smuldrer.

I januar 2016 er det bomuldsvirksomhederne i Burkina Faso, der viser deres raseri. De kræver 280 millioner dollars som kompensation fra Monsanto for tab som følge af kvalitetsforringelserne siden 2010. Skilsmisken er allerede næsten fuldbyrdet og tilbagetrækningen af bt-bomuld sker hurtigt.

I 2016 blev kun 20 pct. af markerne dyrket med GMO'er, og disse forsvandt fuldstændigt i løbet af 2017-høsten.

Selv om det burkinske folk havde vundet et væsentligt slagsmål, er historien ikke slut. For, *"Monsanto gennemfører forskning i Burkina Faso af madafgrøder som sorghum og majs. Et transgenetisk udvalg af niebé-bønner, en stor bælgfrugt, der fremmer fødevarerens sikkerhed i regionen, er allerede klar til salg i Ghana, Burkina Faso og Nigeria inden 2018!"*¹²

Burkina Fasos erfaringer med Bt-bomuld beviser Monsanto-modellens økonomiske og miljømæssige skrøbelighed, men også betydningen af borgermobilisering i en stats strategiske orientering. Dette stop på Bt-bomuld giver håb til tusindvis af landmænd i Burkina Faso; men kampen for autonomi er stadig lang.

Bomuldssektoren i Burkina Faso drives stadig af tre store virksomheder, der fortsat fordeler sol og vind mellem sig i landet med det hvide guld.

¹⁰ COPAGEN, *Bt-bomuld og os: sandheden om vores marker*, marts 2017.

¹¹ COPAGEN, communiqué af 15 juli 2008.

¹² Piro Patrick, *Efter Bt-bomulden i Burkina*, CCFD-Terre Solidaire, 18 april 2017. Interview med Yobi Richard Minougou, sekretariatschefen for APN-Sahel (Forening til Beskyttelse af Sahel-regionens Natur)